

ПРОБЛЕМИ АМЕРИЧКИХ РАТНИХ ВЕТЕРАНА ЖИВЦИ НА ОКИДАЧУ

Амерички војници у Ираку и Авганистану преживљавају рекордни ниво депресије и посттрауматског стреса. Фрустрирани војници кући се враћају са дијагнозом менталне или психосоцијалне болести. Највећем ризику подложни су они који су директно изложени борбеним дејствима. За лечење и опоравак ветерана Пентагон је ангажовао 30 клиника и више од 500 психолога и психотерапеута. Психотрауматске последице представљају дугорочну цену рата.

В ише нема сумње: „вијетнамски синдром“ напао је свом жестином америчке ратне ветеране из Авганистана и Ирака. Овај најсажетији закључак саопштен је амричкој јавности половином ове године на основу објављеног двогодишњег анкетирања више од сто хиљада америчких ратних ветерана оба пола, повратника са ратних попришта у Авганистану и Ираку. Уједно је то застрашујућа и скривена цена рата коју амерички војници плаћају борећи се хиљадама километара далеко од своје земље са терористима. Оно што је шокирало америчку јавност јесте изјава једног двадесетдвогодишњег ветерана коме су од последица рањавања ампутиране обе ноге. Он је, наимае, изјавио: „Срећни су они што су погинули!“. Каква се и колика горчина скупила у њему да је смрт претпоставио животу?

■ СКРИВЕНА ЦЕНА РАТА

„Наши момци у Ираку и Авганистану преживљавају рекордни ниво депресије и посттрауматског стреса и кући се враћају са дијагнозом менталне или психосоцијалне болести. То је паклена, скривена цена рата коју ћемо још дуго времена плаћати“. Овако гласи један од закључака до кога су дошли истраживачи Универзитета Калифорнија и Сан Франциско, Медицинског центра за ратне ветеране и стручњаци Пентагона, након анкетирања више десетина хиљада повратника са ратишта у Авганистану и Ираку, који су се кући вратили у периоду између 2001. и 2006. године са дијагнозом менталне или психосоцијалне болести, због чега су морали да затраже помоћ Департмана за ратне ветеране.

Почетком маја ове године Пентагон је објавио резултате два истраживања својих стручњака о менталном здрављу маринача и војника у Ираку и Авганистану, која су обављена августа и октобра прошле године. Командант санитетске службе Копнене војске САД генерал Гејл Полок упозорава да неколико узастопних рокова проведених у борбама снажно утиче на ментално здравље војника, испољавајући се симптомима менталне поремећености и повећане депресивности, преко веома израженог психотрауматског стреса, до повећаног броја самоубиства (већег од просечног) и дезертерстава, до случајева злостављања цивилног становништва и непоштовања војних прописа и правила ратовања.

Генерал подвлачи да нису сви војници изложени истом степу ризика. Њихово ментално здравље зависи од тога колико времена проводе у борбама, а највећем ризику изложени су најмлађи војници, учесници у директним окршајима са непријатељем. Стручњаци Пентагона истичу да стрес, настао због учествовања у борбама, води у депресију, проблеме са памћењем и спознајом и друге тешкоће психичког и менталног здравља, у које се укључују и поремећено понашање, прилагођавање, узнемиреност и повећана агресивност, којим је обухваћено 20 до 24 одсто бивших ратника. Такви случајеви захтевају посебну медицинску негу и помоћ, а њихова рехабилитација представља дуготрајан и сложен процес.

Са својим подацима у јавност су изашли и истраживачи Универзитета Калифорнија и Сан Франциско и Медицинског центра за ратне ветеране, који су анкетирали 104.000 повратника са ратишта, а међу њима је било 30 процената жена и 54 одсто оних са мање од тридесет година старости. Анализа показује да

је 32.000 анкетираних било са дијагнозом менталног обољења, са јасно испољеним психосоцијалним проблемима, најчешће са поремећајима насталим због психотрауматског стреса. Студија такође казује да су разлике међу половима или расама минималне, те да су ризику најподложније најмлађе проучаване групације, ветерани између 18 и 24 година, јер су они најчешће нижег ранга (обични војници), изложени директним борбама, него што су њихови надређени и старији војници.

Истраживања су показала да око двадесет одсто анкетираних пати од озбиљних повреда оштећења мозга и кичменог стуба, за чије ће лечење, помоћ и негу, који су дуготрајни и неизвесни, држава морати да по сваком појединцу издвоји суму од око 3,4 милиона долара. Дobar део фрустрација ветерана последица је повреда екстремитета (ампутација ногу или руку), бласт-повреда, слепила или глувоће, што по важећим прописима представља инвалидитет највише категорије.

Према подацима Департмана за ратне ветеране, кроз чија одељења је прошло више од двеста хиљада бивших ратника, поремећаји изазване посттрауматским стресом доживело је тридесет процената – само за два одсто мање него код ветерана Вијетнамског рата, који је трајао знатно дуже и у коме је учествовало више од пола милиона америчких војника, што је својерестан показатељ пораста убојне моћи модерног оружја и страха са временом рата.

Драматичан пораст броја оних који после повратка са рати-

У КАНЦАМА КРИМИНАЛАЦА

Совјетски (руски) истраживачи, који су анкетирали ветеране из Авганистана и Чеченије, дошли су до сличних закључака као и њихове америчке колеге. Постоје, међутим, и неке специфичности. Осим апсолутне небриге државе, посебно изражене у време председника Бориса Јељцина, руске ратне ветеране под своје окриље су узеле војне криминалне банде, свесне да је реч о „провереним и добро обученим борцима, који не презају да без размишљања употребе оружје“.

Највећи број најквалитетнијег кадра ветерана, више од десет хиљада, ангажовала је приватна компанија за пружање војних услуга Алфа, претварајући их у обичне најамнике. Ветеране, које због инвалидитета нико не жели, по правилу, постају ноторни алкохоличари, ситни преступници, просјаци, самоубице или обичне силеције које су у сталном сукобу са законом и околином.

шта у домовину имају озбиљне здравствене проблеме довео је до повећања броја стручњака који се баве њиховим лечењем и рехабилитацијом, настојећи да их ослободу ратних траума и врате у нормалан живот, због чега је Пентагон ангажовао тридесетак клиника са више од 500 психолога и психотерапеута.

■ КОРЕНИ СТРЕСА

Основни чиниоци којима су војници изложени на ратишту и који доприносе повећању психотрауматског стреса, према мишљењима психолога, јесу: околина (средина) у којој се војник креће, губљење самопоуздања, страх од рањавања и смрти, умор и усамљеност, глад и жеђ, осећај кривице, неизвесност и немогућност контроле могућих догађања, употреба забрањених стимулативних средстава и депресија.

Корене понашања војника у рату, као и њихове последице након скидања униформе и повратка кућама, психолози сагледавају у начину регрутовања (врбовања), обуци и психолошкој припреми за све страхоте са којима ће се суочити на ратишту. Осим већ поменутог примера врбовања са почетка овог текста, војне власти свесно разводњавају критеријуме IQ (Intelligence Quotient), спуштајући их на доњу границу (од 70), коју психолози сматрају дебилном, због чега се таквом војнику нипошто у руке не сме дати оружје. Војне власти одговарају цинично: „...мање интелигентни војници имају ту предност да наређења извршавају без поговора“. И систем обуке је такав да од људи ствара „машине за убијање“, које су лишене било каквих осећања, моралних или неких других скрупула и обзирности. Кратко речено, настоји се да се створи такав војник коме мозак није потребан или, тачније, компјутеризовани борац, којим се помоћу софистициране опреме управља даљинским путем.

И, коначно, војници се на ратиште шаљу без одговарајуће и ваљане психолошке припреме за све ратне страхоте са којим ће се суочити већ у првим борбеним сударима са непријатељем. Све наведено утиче на њихову фрустрацију, депресију, безвољност, неретко и на самоубиство или дезертерство, остављајући озбиљне последице по ментално здравље. Тачније речено – психотрауматске последице особа повређених на активном војном задатку постоје дугорочна цена рата. ■

Станислав АРСИЋ

